

DONOŠENJE ZAKONA O DIJASPORI I SRBIMA U REGIONU

(Kako je autor rada u Narodnoj skupštini Republike Srbije branio potrebu donošenja ovog Zakona)

Apstrakt: U Narodnoj skupštini Srbije usvojen je Zakon o dijaspori i Srbima u regionu. Na ovaj način, Srbija je konačno pravno uredila ovu oblast. Ovo je posebno značajno, imajući u vidu da oko jedne trećine Srba živi van granica Srbije. U radu se razrađuje značaj pojedinih zakonskih rešenja i pravi komparacija sa drugim zakonodavstvima u svetu. Posebno je objašnjen razlog zbog koga se zakonodavac odlučio za posebno odvoji regulisanje „dijaspore“ od „Srba u regionu“. Autor je narodni poslanik u Skupštini Srbije i član skupštinskog odbora za Srbe van Srbije i predsednik pododbora za statusna pitanja Srba van Srbije. Aktivno je učestvovao u donošenju zakona, te u radu navodi i akcente iz svog izlaganja.

Ključne reči : dijaspora, Srbi u regionu, Srbija, zakon

Nakon što je ovaj saziv Narodne skupštine Republike Srbije normativno uredio 230 oblasti, odnosno usvojio 230 zakona, te doneo još oko 70 drugih akata, što čini oko 300 pravnih akata, pred poslanicima Narodne skupštine našao se i zakon koji je od krucijalnog značaja za sve Srbe i građane Srbije koji žive van granica zemlje. Posebno je važan za Srbe u regionu, od kojih je većina živela u granicama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije do njenog raspada, a sada su odvojeni od matice.

U momentu ulaska ovog zakona u proceduru, pored činjenice da se i stručno bavim ovom oblasću, našao sam se i u ulozi narodnog poslanika koji je trebao da učestvuje u „izglasavanju ovog zakonu“, ali i da, pre toga, učestvuje u njegovom konačnom oblikovanju u Skupštini i skupštinskoj raspravi.

Skupština Srbije usvojila je ovaj zakon 26.10.2009. godine, posle duge javne rasprave i mnoštvo različitih mišljenja o njegovoj neophodnosti, sadržaju i različitim pristupima u uređenju ove oblasti. I u Skupštini Srbije bilo je oprečnih mišljenja. Iako niko, osim pojedinih poslanika LDP-a, nije dovodio u pitanje potrebu njegovog donošenja, bilo je najrazličitih stavova o njegovoj sadržini.

Prvo, postavljalo se pitanje da li nam taj zakonu uopšte potreban, a posebno je do izražaja došla rasprava da li u zakonu razdvojiti „dve kategorije dijaspore“. Prva je „prava dijaspora“ i tiče se građana Srbije i njihovih potomaka koji su odselili iz

Srbije i sada žive širom sveta, dok „drugu dijasporu“ čine Srbi koji žive u regionu – odnosno predstavljaju autentičnu nacionalnu grupu i na tim područjima i u tim zemljama.

Tako se prva radna verzija zakona nije razlikovala ove dve, po svemu sudeći, sasvim različite kategorije, pa je najviše primedbi bilo na toj osnovi. Nova verzija zakona, koja je izašla iz rasprave i našla se pred Vladom Republike Srbije uvažila je ove razlike pa je i zakon dobio konačni naziv **Zakon o dijaspori i Srbima u regionu**. Time je promenio, odnosno dobio i drugačiji sadržaj. Ono što je najvažnije, posebno tretira ove dve posebne celine srpskog naroda koji živi van granica Srbije.

Prilikom odluke da zakon bude donet, svakako se morala uzeti u obzir činjenica da, prema procenama, ukupno van granica Srbije živi oko 3-4 miliona Srba, dakle gotovo polovina od onog broja koja živi u Republici Srbiji. Zemlja smo, koja ima visok procenat ljudi koji žive van granica matične države. Ta činjenica nekad jeste negativna ako pođemo od toga da su brojna sela i područja Srbije zbog ekonomske migracije (spoljne) opustela, da smo ostali bez puno stručnog kadra, te da proces iseljavanja nije u potpunosti obustavljen, kao i da je povratnika veoma malo.

Ali, ako to tretiramo kao negativnu stranu, pozitivne okolnosti su u činjenici da su „naši ljudi“ ujedno naši ambasadori širom sveta, da od naše dijaspore imamo veoma stabilan devizni priliv (koga nema u zvaničnom bilansu), da deo kapitala kroz strana ulaganja potiče i od ove, „naše dijaspore“. Mogli bismo reći da je pozitivna činjenica i da, recimo, na takmičenju za pesmu evrovizije „Eurosong“, nismo bez glasova ni iz Švedske, niti je srpska reprezentacija u bilo kom sportu ili sportista u individualnom takmičenju bez podrške vernih navijača u bilo kom delu sveta-„naše dijaspore“.

Prilikom odbrane zakona u Skupštini Srbije u prethodnim „slikama stvarnosti“, napravio sam uvod u stanje srpske dijaspore danas.

Stvarnost srpske dijaspore, imajući u vidu dešavanja proteklih dvadesetak godina jeste i u činjenici da srpska deca i deca drugih nacionalnosti, koja su otišla iz Srbije nemaju puno prilike da pohađaju srpske škole. Slabo se čuje državni radio i državna televizija van granica Srbije, malo je kulturnih dešavanja u inostranstvu u kojima učestvuju naša pozorišta. To je jedan od načina kako se jasno vidi proces otuđenja od gotovo četiri miliona ljudi koji su trenutno van granica Srbije.

U uvodnom delu obrazloženja Zakona ističe se: „ U novije vreme sve veći broj država, posebno u Evropi, koje počinju istinski da se brinu o stvarnom i pravnom položaju svoje dijaspore. Razlozi za to su različiti: želja da se objedine sve snage jednog naroda; buđenje nacionalne svesti, pokušaj a se pomoć dijaspore iskoristi za potrebe unutrašnje i spoljne politike, a tokođe i ekonomskog razvoja zemlje; nastojanje da se ostvari istorijsko pomirenje raznih delova istog naroda (neka vrsta griže savesti zbog ranijeg negativnog odnosa prema pripadnicima dijaspore u inostranstvu, i dr.). Koji od ovih elemenata će imati prevagu zavisi, razume se, od

države do države, kao i od trenutka daka se pitanje postavlja. Ipak neće se pogrešiti, ukoliko se konstatuje da se radi o istovremenom delovanju više faktora."¹

Kroz ovaj deo obrazloženja Zakona najbolje je vidljiva struktura „izvora“ i razloga za njegovo donošenje. Istovremeno je objašnjeno da to nije nikakav *specifikum* naše države već da je to pitanje kojim se bave i druge države i druga društva.

Zakon o dijaspori i Srbima u regionu mogli bi smo nazvati i sistemski zakon za ovu oblast. U njemu je definisano je šta je to dijaspora i ko čini Srbe u regionu, ali je utvrdio i koje su obaveze ministarstava, Vlade, Predsednika Republike, pa čak i lokalnih samouprava na ovom planu.

Ustavni uslov za donošenje ovog zakona je u članu 13. Ustava Republike Srbije, gde se u poglavlju: „Zaštita državljana i Srba u inostranstvu“ , između ostalog navodi da: „ Republika Srbija razvija i unapređuje odnose Srba koji žive u inostranstvu sa matičnom državom“ ²

Ustav Republike Srbije je u pogledu povezivanja nacionalnih manjina koje žive u Srbiji sa matičnim zemljama vrlo liberalan. Tako u poglavlju: „Pravo na udruživanje i na saradnju sa sunarodnicima“ garantuje pravo na: „ nesmetane veze i saradnje sa sunarodnicima izvan teritorije Republike Srbije.“ ³

Kakvo je ova oblast bila uređena u Republici Srbiji do donošenja zakona i kakvo je bilo faktičko stanje?

Republika Srbija imala je Ministarstvo za dijasporu. Ministarstvo za spoljne poslove takođe ima direkciju za susedne zemlje. Ministarstvo za dijasporu raspolagalo je ograničenim finansijskim sredstvima, dovoljna za dva javna poziva za subvencionisanje malog broja projekata u dijaspori. To je bilo apsolutno nedovoljno. Nezadovoljstvo dijaspore, pogotovo Srba u regionu bilo je opravdano. Naravno, ni država nije bila zadovoljna sa efektima tih aktivnosti.

Srbija nije do sada imala nikakvu zakonsku regulativu u ovoj oblasti. Gotovo da bi se moglo reći da su dijaspora i Srbi u okolnim zemljama bili van zakona. Iako zvuči grubo - to je bila stvarnost. Naravno da je raspad SFRJ doveo veliki broj Srba, koji su ostali van granica Srbije, u veoma nepovoljnu situaciju. Umesto da žive u granicama iste države, u kojima su živeli više od 70 godina, našli su se u položaju nacionalne manjine u Sloveniji, Hrvatskoj, Federaciji BiH, Crnoj Gori i Makedoniji. Položaj Srba u dijaspori i regionu više je zavisio od energije pojedinih ministara ili njihovih pomoćnika i drugih ljudi u državnoj strukturi, a gotovo nimalo od normi

¹ Predlog teksta Zakona o dijaspori i Srbima u regionu, Obrazloženje, poglavlje II .- Razlozi za donošenje zakona., Zakonu usvojen u Skupštini Srbije 26.10.2009. godine

² Ustav Republike Srbije, čl. 13., „Službeni glasnik republike Srbije“, broj 98 od 10.novembra 2006. godine

³ Ustav Republike Srbije, čl. 80.

pozitivnog prava. Činjenica da postoji ministarstvo za dijasporu, a da nema zakona koji tu oblast uređuje je apsurd, ali je svakako jedan od razloga za takvo stanje.

Ključne odredbe Zakona o dijaspori i Srbima u regionu

Dijaspora prema zakonu obuhvata „državljanke Republike Srbije koji žive u inostranstvu i pripadnike srpskog naroda iseljenike sa teritorije Republike Srbije i iz regiona i njihove potomke“. Pod pojmom „Srbi u regionu“ obuhvaćeni su „pripadnici srpskog naroda koji žive u Republici Sloveniji, Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Republici Makedoniji, Rumuniji, Republici Albaniji i Republici Mađarskoj“.⁴

Zakonom su definisane obaveze države kao što su poboljšanje položaja i zaštite prava dijaspore i Srba u regionu, upotreba, učenje, čuvanje i njegovanje srpskog jezika i ćiriličnog pisma, unapređenje ekonomske saradnje matične države i dijaspore i Srba u regionu, obezbeđenje uslova za rad Skupštine dijaspora i Srba u regionu, dodela nacionalnih priznanja za poseban doprinos očuvanju i jačanju veza matične države i dijaspore, kao i matične države i Srba u regionu.⁵

Prema ovom zakonu „Vlada utvrđuje politiku matične države prema dijaspori, kao i prema Srbima u regionu, koju sprovodi ministarstvo nadležno za dijasporu, kao i drugi organi državne uprave, u okviru zakonom utvrđenog delokruga“.⁶ Nadležno ministarstvo dužno je da utvrdi strategiju očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore, kao i matične države i Srba u regionu i mera koje treba preduzeti za njenu realizaciju.⁷

Vrlo je važno što će dijaspora i Srbi u regionu, prema ovom zakonu, dobiti svoju Skupštinu u kojoj će biti zastupljena celokupna dijaspora i Srbi iz regiona, preko svojih predstavnika. Skupština će imati 45 delegata, a ona će obrazovati i Ekonomski savet, Savet za statusna pitanja dijaspore i Savet za kulturu, prosvetnu, naučnu i sportsku saradnju. Nadležnost skupštine je da utvrđuje probleme dijaspore i Srba u regionu, predlaže mere za njihovo prevazilaženje, daje smernice za izradu Strategije, bira savete dijaspore i Srba u regionu, nadzire njihov rad i odlučuje o prestanku mandata njihovih članova.⁸

Da bi se zacrtana strategija vezana za dijasporu i Srbe u regionu mogla realizovati zakonom je predviđeno formiranje Budžetskog fonda za dijasporu i Srbe u regionu. Fond ima nadležnosti koje, u stvari, čine najveći deo obaveza države prema dijaspori, od upotrebe, učenja, čuvanja i negovanja srpskog jezika i ćiriličnog

⁴ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 2.

⁵ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 4.

⁶ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 9.

⁷ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 12.

⁸ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 16.

pisma do unapređenja informisanosti i razvoja drugih odnosa matice i dijaspore i Srba u regionu.⁹

Kvalitet ovog zakona posebno se ogleda u činjenici da je prvi put formalno napravljena razlika između dijaspore i Srba koji žive kao autohtono stanovništvo na prostoru bivše SFRJ i u zemljama u regionu (Srbi u regionu). Oduvek je bilo jasno da isti problemi ne prate Srbe i državljane Srbije u Frankfurtu, Beču, Melburnu, Vašingtonu i Srbe koji žive u Kninu, Sarajevu ili recimo u nekom gradu u Rumuniji ili Albaniji.

Imajući u vidu ovu realnost, kao i probleme sa kojima se suočavaju Srbi u regionu predviđeno je formiranje Saveta za odnose sa Srbima u regionu.

Na čelu ovoga saveta biće predsednik Republike Srbije. U njega će biti uključeni i predsednik vlade i resorni ministri, predstavnici srpske pravoslavne crkve i predsednik Izvršnog veća Vojvodine.¹⁰

Na ovaj način dat je značaj ovom savetu, a utvrđena mu je veoma konkretna nadležnost. Navešću samo deo:

1. „razmatra pitanja u svim oblastima od značaja za očuvanje i jačanje odnosa matične države i Srba u regionu;
2. predlaže nadležnim organima mere za unapređenje ekonomske saradnja sa Srbima u regionu;
3. razmatra pitanja i predlaže rešavanje povratka Srba u mesta ranijeg prebivališta, koja su, kao izbeglice, napustili u periodu raspada SFRJ i predlaže mere radi zaštite njihovog prava u cilju održivog povratka;
4. razmatra mogućnosti za stvaranje uslova i povoljnog okruženja za investicione programe i projekte organizacija Srba u regionu;
5. razvija i unapređuje saradnju sa jedinicama lokalne samouprave i regionalnim privrednim komorama u Republici Srbiji i u regionu;
6. razmatra pitanja koja se odnose na upotrebu, učenje, čuvanje i negovanje srpskog jezika i verskog identiteta Srba u zemljama u regionu;
7. razmatra pitanja informisanosti Srba u regionu o događajima u Republici Srbiji i informisanost građana Republike Srbije o položaju i aktivnostima Srba u regionu;
8. razmatra načine za poboljšanja položaja i zaštite individualnih i kolektivnih prava Srba u regionu“¹¹...

Nabrojali smo samo deo ovlašćenja, a zakon Savetu za odnose sa Srbima u regionu daje i obaveze koje se odnose na: razmatranja pitanja donošenja propisa od značaja za Srbe u regionu, unapređenje kulturnih, naučnih, prosvetnih veza i veza u oblasti sporta u odnosima Republike Srbije i Srba u regionu. Zatim Savet vodi računa o uključivanje Srba iz regiona i njihovih organizacija u naučni i kulturni život

⁹ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 34.

¹⁰ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 34.

¹¹ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl.28.

Republike Srbije, a Savet za Srbe u regionu ukazuje Savetu za dijasporu na prioritete vezano za položaj Srba u regionu.¹²

Dakle, Savet za odnose sa Srbima u regionu razmatra sva pitanja za značaj za život Srba u regionu, od privrede, prosvete, obrazovanja do povratka i drugih pitanja od značaja za njihov opstanak.

Pored Skupštine dijaspore i Srba u regionu, Saveta za odnose sa Srbima u regionu je treći organ koji se brine o dijaspori i Srbima u regionu je savet za dijasporu.¹³

Savet za dijasportu čine predstavnici ministarstava nadležnih za obrazovanje, nauku, kulturu, vere, finansije, ekonomiju i regionalni razvoj, spoljne poslove, unutrašnje poslove, odbranu i dijasporu. Ovo međuministarsko telo trebalo bi da utvrđuje predloge za vladu i bavi se drugim pitanjima u cilju primeni i ovog zakona i strategije iz ove oblasti.

Kako i Skupština Republike Srbije ima resorni odbor za Srbe van Srbije, nadamo se da će i on ubuduće moći pratiti primenu zakona koji reguliše ovu oblast.

Donošenje ovog zakona Srbija se svrstali u red zemalja koje imaju pravno uređenu ovu oblast.

Prilikom rasprave u Skupštini Srbije istaknuo sam da je kroz skupštinsku raspravu bilo dosta neupućenosti i lutanja onih koji su javno pokušali da kompromituju zakon. Čuli su se i komentari da se radi o našoj originalnosti, dok su drugi pokušavali da kažu da je ovo nebitna tema i da imamo dovoljno oblasti koje treba da uredimo i u zemlji, a ne da se bavimo dijasporom.

Upravo sam zbog toga pred poslanicima Skupštine Srbije¹⁴, a i ovde ću zbog stručne javnosti izneti nekoliko komparativnih primera iz ove oblasti.

Kakvo je komparativno zakonodavstvo u ovoj oblasti?

Imajući u vidu nedovoljno poznavanje uporednog zakonodavstva iz ove oblasti i rasprava koje su na bazi te činjenice ponekad bile veoma nekompetentne, bilo bi interesantno napraviti kratak pregled u pokušaju da se da odgovor kakvo je zakonodavstvo iz ove oblasti u zemljama koje imaju značajnu dijasporu ili deo naroda živi kao autohtona nacionalna grupacija u susednim zemljama.

Analizirali smo zakonodavstvo iz ove oblasti iz nekoliko država.

¹² ibiden

¹³ Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, čl. 39.

¹⁴ Izlaganje u Skupštini Srbije, dr Janko Veselinović, 13.10.2009.

Odredbe kojima štite prava i interese matičnog, odnosno većinskog naroda (naroda koji je dao ime odgovarajućoj državi), a koji žive u inostranstvu, sadržane su u savremenim ustavima niza država. Dajemo pregled hronološkim redom: Rumunija (1991., čl. 7), Ukrajine (1996., čl. 12), Mađarske (1989., izmene 1997., čl. 6/3), Poljske (1997., čl. 6), Albanije (1998., čl. 8), Makedonije (1991., izmene 2001., čl. 49/1), Slovačke (1992., izmene 2001., čl. 7a), Hrvatske (1990., izmene 2001., čl. 10) i dr. U nešto drugačijem obliku (reč je o izričitom pominjanju sunarodnika pripadnika većinskog naroda tih država koji rade u inostranstvu) odgovarajuće odredbe sadržane su npr. U ustavima Španije 1978., čl. 42) i Grčke (1986., izmene 2001., čl. 108).

Odgovarajuće propise koji se odnose na regulisanje položaja sunarodnika u inostranstvu doneo je u poslednjih nekoliko godina čitav niz zemalja. Hronološkim redom ćemo pomenuti samo neke: *austrijski Savezni zakon o izjednačavanju Južnih Tirolaca sa austrijskim građanima u određenim administrativnim oblastima (1979.)*, *slovački Zakon o slovačkim iseljenicima i izmeni i dopuni nekih zakona (1997.)*, *ruski Savezni zakon o državnoj politici ruske Federacije u odnosu na sunarodnike u inostranstvu (1999.)*, *bugarski Zakon o Bugarima koji žive izvan Republike bugarske (2000.)* *mađarski Zakon LXII o Mađarima koji žive u susednim zemljama (2001. izmene 2003.)*, *rumunski Zakon o Rumunima koji žive u inostranstvu (2004.)*¹⁵

Od bivših jugoslovenskih republika ovo pitanje je najbolje i najdetaljnije uredila Republika Slovenija, ujedno jedina zemlja iz bivše Jugoslavije – članica Evropske unije. Članstvo u Evropskoj uniji dalo je Sloveniji mogućnost da napravi malo značajniji „iskorak“ koji bi teško mogla učiniti da je bila izvan Unije. Zbog toga nije bilo realno da Srbija i u političkom, a i u ekonomskom aspektu „žali“ za nekim odredbama koja se nalaze u slovenačkim zakonima iz ove oblasti.

U normativnom smislu Slovenija ima „*Zakon o odnosima Slovenije s Slovincima van njenih meja*“¹⁶ (2006)

Slovenija je donela u skupštini i dve rezolucije iz ove oblasti. Prva, „*Rezoluciju o položaju slovenskih autohtonih manjina u susednim državama i sa tim u vezi obavezama državnih i drugih organa*“ (1996.) i druga „*Rezolucija o odnosima s Slovincima po svetu*“¹⁷ iz 2002. Godine,

Slovenačka vlada donela je 2006. godine i Uredbu o finansijskoj podršci za održanje i razvijanje identita Slovenaca van granica Slovenije.

Slovenija ima četiri državna tela koja se bave ovim pitanjem (Savet vlade za slovence van granica i Savet vlade za Slovence u susednim državama), Razvojno poslovni savet za slovence po svetu i Komisiju državnog zbora (skupštine) za odnose sa Slovincima u susedstvu i Slovence u svetu.

¹⁵ Zakona o dijaspori i Srbima u regionu, Obrazloženje

¹⁶ Izvorni naziv zakona

¹⁷ Izvorni naziv rezolucije

Zanimljivo, skupština Slovenije ima samo četiri odbora i jedan od njih je upravo ovaj odbor koji se bavi sa položajem Slovenaca van granica naše zemlje.

Temeljno načelo dato u zakonu jeste da „su Slovenci u susednim državama i u svetu jednak deo slovenačkog naroda“¹⁸ i da „Republika Slovenija je matična domovina svih Slovenaca van njihovih granica i zaštitnica autohtonih slovenskih narodnih skupina u susednim državama“.¹⁹

Prema istom zakonu područja susednih država u kojim živi „autohtona slovenska narodna skupina“ i Republika Slovenija čine zajednički slovenski kulturni prostor. Pored toga definisano je „da je briga o Slovencima u susedstvu i u svetu osnovni deo politike Republike Slovenije“.²⁰

U 100 članova, koliko ima ovaj zakon detaljna je razrada ovih načela iz kojih se jasno vidi da je ovo jedan od temelja politike Republike Slovenije.

U tom smislu slovenački zakon i Rezolucije mogu biti dobar primer, jer je Slovenija članica Evropske unije, kako urediti ovu oblast. Naravno, da položaj Slovenije kao članice Evropske unije, i naš, kako smo već istakli, nije isti, ali svako približavanje Srbije EU znači i veće mogućnosti i u normativnom regulisanju ove oblasti. Ono što je svakako bitno jeste da je i Srbija kao i Slovenija prihvatila kriterijum po kome razlikuje dve kategorije građana koji žive van granica: one koji su autohtono stanovništvo i one koji predstavljaju svojevrsnu ekonomsku ili političku emigraciju u svetu.

Hrvatska

Po nekim procenama van Hrvatske živi oko tri i po miliona Hrvata. Ovu oblast na određeni način je uredila i Hrvatska. Za razliku od Slovenije, koja ima jedinstven zakon iz ove oblasti, Hrvatska ima više zakona koji regulišu ovu materiju. Preko Ustava, izbornog zakona, zakoni iz oblasti obrazovanja itd. Međutim, u pripremi je i Zakon o odnosima Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske.²¹

I danas Hrvatska ima brojna tela i institucije koje brinu o Hrvatima, koji žive van Republike Hrvatske. Tako u „Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija“ postoji tzv. Samostalna služba za Hrvate u inozemstvu i kulturu. Hrvatski Sabor ima

¹⁸ Zakon o odnosima Slovenije s Slovencima van njenih meja, 2006. čl. 5.

¹⁹ Zakon o odnosima Slovenije s Slovencima van njenih meja, čl. 2.

²⁰ Zakon o odnosu Slovenije s Slovencima van njenih meja, čl. 7.

²¹ Večernji list, 26. Jun 2009.

poseban saborski odbor, Odbor Hrvatskog sabora za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji ima u svom delokrugu brigu o donošenju i praćenju provođenja politike u odnosu na Hrvate izvan Hrvatske.

Posebnim zakonom osnovana je i Hrvatska matica iseljenika.

Nažalost ove institucije u svom delokrugu imaju samo brigu o Hrvatima van Hrvatske, a ne pominju se drugi građani Hrvatske, kao što je to uređeno u zakonu koji je donela Republika Srbija. Za očekivati je da će to biti ispravljeno u novom zakonu.

Hrvatska zakonodavna vlast je na specifičan način rešila pitanje izbornog prava. Ž

Izborno pravo imaju i građani koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj, tako što je formirana posebna izborna jedinica u kojoj oni biraju svoje predstavnike u sabor. To se prvenstveno odnosi na Hrvate koji žive u Bosni i Hercegovini.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina ima više od milion i 300 hiljada građana koji žive van njenih granica. Ova zemlja nema poseban zakon, ali je Ministarstvu za ljudska prava i izbeglice, prema Zakonu o ministarstvima nadležno za „kreiranje politike Bosne i Hercegovine prema iseljeništvu“, a u okviru ministarstva postoji Sektor za iseljeništvo.

U Bosni i Hercegovini, pre svega od Svjetskog saveza dijaspora BiH, postoji konstantan zahtev da se bosanskoj dijaspori da biračko pravo, odnosno da budu jedna izborna jedinica (kao Hrvati u BiH), a traže i donošenje Zakona o dijaspori i Zakona o matici iseljenika.

Crna Gora

Prema popisu iz 2003. godine utvrđeno je da 9 % Crnogoraca živi i radi u dijaspori, tačnije 54.816 lica.

Ustav Crne Gore nema odredbe o dijaspori, niti je ova oblast uređena posebnim zakonom.

Odlukom Vlade Crne Gore iz 2002. godine formiran je Centar za iseljenike Crne Gore, koji kao institucija pri ministarstvu inostranih poslova brine o crnogorskom iseljeništvu.

Centar, putem konkursa sufinansira projekte dijaspore.

Postoji inicijativa, još od 2005. godine za formiranje Fonda za dijasporu.

Makedonija

Procena je da u prekookeanskim zemljama živi 565-600 hiljada, a u evropskim još 284 hiljade Makedonaca, dakle blizu 900 hiljada iseljenika.

Makedonija ima ustavnu odredbu o dijaspori, dok je Zakonom o spoljnim poslovima to pitanje takođe uređeno.

Pored odbora u Sobraanju (parlamentu Makedonije) ima brojne vladina tela i komisije, kao i Agenciju za iseljništvo koje brinu o makedonskoj dijaspori.

Mađarska

Republika Mađarska je 2001. godine pripremila zakon o Mađarima koji žive u susedstvu. Zakon je 2003. godine označen kao Statusni zakon Republike Mađarske.

Obzirom na svoju „pravnu originalnost“, izazvao je veliku pažnju i brojne reakcije susednih zemalja i zemalja članica EU.

Francuska

Briga francuske države za Francuze u svetu je celovito i vrlo kvalitetno uređena. Zaštita i briga o Francuzima koji žive van francuske uređena je u više zakona.

Visoki savet za Francuze u inostranstvu je krovna institucija koja funkcioniše u okviru ministarstva spoljnih poslova. Široka je mreža različitih državnih tela koja sprovode politiku prema Francuzima u inostranstvu. U okviru ovog ministarstva je od 1998. godine formirana Direkcija za Francuze u inostranstvu.

Zanimljivo je da su članovi Visokog saveta za Francuze u inostranstvu jedni od ovlašćenih predlagača kandidata za predsednika Republike.²²

Dokaz o brizi za Francuze van Francuske jeste i činjenica da oni imaju pravo na svoje predstavnike u Senatu. Oni biraju 12 senatora i uslov je da oni moraju da žive van Francuske.

Irska

²²(Zakon 62-1292, od 6.novembra 1962.

Koncept brige Iraca o svom iseljeništvu ogleda se u uspostavljanju tzv „virtuelne Irske“. Čak se njen razvojni koncept ogleda u vezama sa svojim sunarodnicima koji žive van granica Irske. Irska ima niz zakonskih akata i niz razrađenih modela da Irci koji žive van Irske, matičnu zemlju još uvek doživljavaju kao svoju zemlju i zbog toga se vrlo često odlučuju da tamo i investiraju.

Naravno, Irska ima brojne institucije koje brinu o dijaspori.

Italija

Italija ima ministarstvo za Italijane van Italije. I ministarstvo spoljnih poslova ima nadležnosti u toj oblasti.

Možda je originalnost italijanskog zakonodavstva u činjenici da pri diplomatskim predstavništvima u svetu, u kojima živi preko 3000 italijanskih državljana se formiraju Odbori Italijana u svetu, koji imaju brojne zadatke (svode se na predlaganje mera za socijalne i kulturne mere vlade Italije prema Italijanima u toj zemlji) .

Izrael

Ova zemlja zbog specifičnih uslova u kome je nastala i brojne dijaspore i veoma tragičnih okolnosti u kome je ta dijaspora stradavala ima više zakona koji regulišu ovu oblast i model brige o sunarodnicima je dovoljno poznat u uporednom pravu za ovu oblast.

Iz prethodnog se može da zaključi da uređivanje ove oblasti nije nikakva naša originalnost. Smatramo da je ovo bilo nužno, pogotovo imajući u vidu brojnost dijaspore i Srba u regionu i probleme sa kojima se suočavaju i jedni i drugi. Naravno, da je neophodna kontrola dosledne primene ovog zakona, a nadzorna uloga Narodne skupštine Srbije morala bi da bude značajnija i u drugim oblastima.

Neophodno je da i u narednom periodu stručna javnost, kao i organizacije u dijaspori i regionu budu aktivnije uključeni u ovu oblast i da svako od njih da svoj doprinos. Uporedno zakonodavstvo i ubuduće treba da bude razmatrano i u određenoj meri posmatrano kao uzor za regulisanje pojedinih pitanja u ovoj oblasti.

Summary: In National Assembly of Serbia Law about diaspora and Serbs in the region was brought. In this way, Serbia has finally arranged this area. This is important because one third of Serbs does not live in Serbia.

